

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Сумський державний університет
Центр заочної дистанційної та вечірньої форм навчання
Кафедра журналістики та філології

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____ Володимир САДІВНИЧИЙ

_____ 2024р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр зі спеціальності 061
Журналістика освітньо-професійної програми Журналістика
на тему:

ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ В НОВГОРОД-СІВЕРСЬКІЙ
ГРОМАДІ: ДОБІРКА ЖУРНАЛІСТСЬКИХ МАТЕРІАЛІВ

Internally displaced persons in Novhorod-Siverska community: a selection of
journalistic materials

Здобувачки групи ЖТдн 01 Тарабарової Лариси Олегівни

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело.

_____ Лариса ТАРАБАРОВА

Науковий керівник: доцент кафедри журналістики та філології, кандидат

філологічних наук, доцент _____

Алла ЯРОВА

Консультант: головний редактор телерадіокомпанії «Акцент»

Вікторія ГОРШКОВА

Тарабарова Л.О.

Внутрішньо переміщені особи в Новгород-Сіверській громаді: добірка журналістських матеріалів : робота на здобуття кваліфікаційного ступеня бакалавр; спец.: 061 – журналістика / наук. керівник А. Г. Ярова. Суми : СумДУ, 2024. 28 с.

У кваліфікаційній творчій роботі представлено авторські матеріали, присвячені такій суспільній проблемі, як вимушене внутрішнє переселення. Повномасштабне російське вторгнення в Україну в 2022 році призвело до масштабних руйнувань інфраструктури, загибелі та поранень тисяч цивільних, що зумовило масове переселення людей, які полишили свої домівки на небезпечних територіях, шукаючи прихистку в інших регіонах країни. І внутрішньо переміщені особи (ВПО), і держава, і місцеві громади стикаються з безліччю проблем, серед яких житлові умови, економічні труднощі, медичне обслуговування, доступ до освіти, психологічна адаптація тощо. Як розв'язують ці та інші проблеми в Новгород-Сіверській громаді, досліджувала авторка кваліфікаційної роботи. Для збору інформації та фактів вона обрала метод і журналістський жанр інтерв'ю. Сучасний стан із внутрішньо переміщеними особами в Новгород-Сіверській громаді розкрито з трьох кутів зору: бачення самих переміщених осіб, погляди представниці місцевого самоврядування та очільниці громадської організації, яка на волонтерських засадах надає допомогу ВПО. Досліджуючи окреслене соціальне явище, авторка вивчає переваги та недоліки жанру інтерв'ю для розкриття теми.

Авторські матеріали створено як редакційне завдання Новгород-Сіверської районної газети «Сіверський край».

Ключові слова: внутрішньо переміщені особи, інтерв'ю, Новгород-Сіверська громада, повномасштабне російське вторгнення.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Пояснювальна записка.....	8
«43 роки прожила в селі і змушена була втікати...» : інтерв'ю з вимушеною переселенкою»	11
Інтерв'ю з посадовицею місцевого самоврядування.....	15
«Не самі»: як волонтери допомагають переселенцям.....	20
Висновки.....	26
Список використаних джерел.....	27

ВСТУП

В Україні вже десятий рік іде війна, частина території тимчасово окупована, на частині тривають активні бойові дії, що спричиняє масштабні руйнування інфраструктури, небезпеку для життя і здоров'я цивільного населення, втрату роботи, недоступність якісних медичних і освітніх послуг тощо. Усе це змушує людей змінювати звичний спосіб життя, полишати свої домівки й переміщатися до нових місць проживання. Починаючи з 2014 року, вимушена внутрішня міграція стала одним із суттєвих гуманітарних викликів для держави, місцевого самоврядування і самих воєнних переселенців.

За даними Міністерства соціальної політики, представленими в проєкті Стратегії демографічного розвитку України до 2040 року, перед початком повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну було зареєстровано 1,5 млн внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО). Після 24 лютого 2022 року, з початком активних бойових дій на всій території Української держави, чисельність ВПО стрімко зросла. На кінець 2023 року кількість зареєстрованих ВПО становила 4,9 млн, а загальна їхня чисельність, за оцінками, сягає 5,5–5,6 млн осіб [1]. Прогнозовано, що більшість внутрішньо переміщених осіб походить із територій, на яких тривають бойові дії, або які є тимчасово окупованими. До основних областей походження внутрішніх воєнних мігрантів належать Харківська, Донецька, Запорізька, Херсонська, Луганська, на них припадає 74% усіх ВПО [2].

Вимушену внутрішню міграцію сприймають як багатогранну суспільну проблему, що потребує комплексного підходу до її розв'язання. І тут ідеться не тільки про поточні проблеми із забезпеченням людей житлом, роботою, медичними та освітніми послугами, а й про повоєнну відбудову України: прогноз кількості населення в різних регіонах, соціальну згуртованість українців, планування інфраструктури в громадах (скільки шкіл, садочків, лікарень знадобиться), планування галузей економіки, трудових ресурсів тощо.

Міністерство соціальної політики серед чинників, які погіршують демографічну ситуацію в країні, називає ВПО на рівні із зовнішніми воєнними мігрантами, оскільки вимушено переміщені родини через погіршення умов життя, брак належно оплачуваної роботи тощо змінюють плани щодо народження дітей. Крім того, серед ВПО спостерігають підвищення рівня передчасної смертності внаслідок стресу, недостатнього доступу до інфраструктури, якісних медичних послуг [1]. Усе це вимагає, щоб проблеми внутрішньо переміщених людей перебували в центрі уваги медіа і суспільства.

Чернігівщина не належить до тих областей, що активно приймають воєнних мігрантів. Від початку російського вторгнення майже вся область була захоплена військами агресора й перебувала в окупації. На початку квітня 2022 року загарбники залишили область, однак часті сильні обстріли, робота російських диверсійних груп, близькість до кордону держави-агресора не сприяють значному потокові сюди ВПО. Однак Міжнародна організація мігрантів, яка проводить моніторинг внутрішньо переміщених осіб в Україні, у своєму звіті повідомила, що максимальна фактична чисельність ВПО в Чернігівській області в 2023 році становила 72000 чоловік, а максимальна чисельність непереміщених осіб (жителів) – 893 000 чоловік [2]. Отож і для Чернігівської області актуальна проблема адаптації ВПО у громадах. Як громади-реципієнти приймають ВПО, як почувають себе вимушені переселенці в нових громадах, з якими проблемами стикаються щодня і як їх розв'язують, розглянемо на прикладі Новгород-Сіверської міської територіальної громади.

Згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України № 730-р від 12 червня 2020 року «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Чернігівської області» до складу громади включено території Березовогатської, Биринської, Блистівської, Будовороб'ївської, Грем'яцької, Дігтярівської, Бучківської, Кам'янсько-Слобідської, Ковпинської, Команської, Кудлаївської, Ларинівської, Лісконогівської, Мамакинської, Михальчино-Слобідської, Об'єднанської, Орлівської, Печенюгівської, Попівської, Смяцької, Троїцької, Чайкинської та Шептаківської

сільських рад Новгород-Сіверського району [3]. Дата створення громади – 31.08.2018, адміністративний центр – Новгород-Сіверський, населення становить 13747 осіб, площа – 91,81 кв. м. До складу громади входять: 1 місто (Новгород-Сіверський), 1 селище і 83 села [Дані з відкритих джерел].

Творчий задум цієї кваліфікаційної роботи мав на меті висвітлити проблеми ВПО в Новгород-Сіверській громаді, підготувавши цикл інтерв'ю з вимушеними переселенцями, які проживають зараз у громаді, посадовими особами місцевого самоврядування, що опікуються проблемами адаптації ВПО у громаді, а також представниками громадських організацій, які надають допомогу ВПО, залучають їх до участі в громадських справах (до речі, це одна з проблем адаптації у нових громадах, 26% опитаних ВПО сказали, що їм важко брати участь у справах громади і розв'язувати громадські проблеми спільно з іншими членами громади [2]). Творче завдання сформовано у співпраці з виданням «Сіверський край», а підготовлені матеріали буде оприлюднено в цій газеті.

Мета творчої кваліфікаційної роботи – висвітлити стан справ із внутрішньо переміщеними особами в Новгород-Сіверській міській громаді, підготувати інтерв'ю з вимушеними переселенцями, представниками місцевої влади та громадської організації, що працює з ВПО.

Для досягнення поставленої мети потрібно розв'язати такі **завдання**:

- опрацювати літературу щодо журналістського жанру інтерв'ю;
- зібрати інформацію про переміщених осіб в Новгород-Сіверській міській громаді;
- опрацювати інформацію на сайті Новгород-Сіверської міської громади щодо політики адаптації ВПО;
- знайти інформацію щодо громадських організацій, які працюють із ВПО;
- знайти і вибрати респондентів;
- домовитися про безпосередні зустрічі з респондентами; визначити місце і час проведення кожного інтерв'ю;

- узгодити з редакцією «Сіверського краю» формат, обсяги, технічні засоби інтерв'ю;
- розробити план інтерв'ю з вимушеними переселенцями;
- підготувати запитання для розмови з посадовою особою місцевого самоврядування;
- підготувати план розмови з представниками громадського сектора;
- розшифрувати записи і підготувати матеріали до друку.

Для підготовки творчого завдання залучено такі **методи і прийоми**: емпіричний (прямий) аналіз і синтез, метод супутніх змін, структурно-функційний прийом, бесіда, інтерв'ю.

Обсяг творчої кваліфікаційної роботи становить 28 стор., структура роботи передбачає вступ, пояснювальну записку, основну частину, до якої входять три інтерв'ю, висновки та список використаної літератури.

Заувага щодо правопису. Написання з маленької літери власних назв, пов'язаних із державою-агресором, є моєю свідомою позицією, відповідно прошу не вважати таке написання помилковим.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

У центрі нашої журналістської уваги проблема внутрішньо переміщених осіб, що через бойові дії на територіях їхнього постійного проживання змушені були залишити свої домівки, роботу, звичний уклад життя і переїхати до Новгород-Сіверська. Міжнародна організація мігрантів, що діє при ООН, у своєму звіті за 2023 рік головною проблемою ВПО в Україні (на підставі проведеного опитування) назвала потребу в грошах і фінансовій підтримці – 80,1%, а 27% ВПО, що прагнуть інтегруватися в малих містах і сільських місцевостях повідомили, що їм важко покривати вартість базових витрат [2].

Економічний стан Новгород-Сіверської міської громади, що проживає на крайній північній лінії країни, не назвеш таким, що дозволив би забезпечити високий рівень адаптації ВПО: людям важко знайти роботу, житло (прийнятне коштує від 2000 до 6000 тисяч гривень на місяць (без комунальних витрат), а старі сільські будинки потребують значного ремонту й чималих грошей). Ще одна проблема – складне сполучення (через бездоріжжя) між населеними пунктами громади, а отже, і доступ до медичних, освітніх, культурних послуг.

Газета «Сіверський край» неодноразово висвітлювала проблеми ВПО і продовжує приділяти цій темі увагу [4]. Серед читачів газети чимало внутрішніх воєнних мігрантів. На замовлення редакції я підготувала цикл інтерв'ю з метою подивитися на проблему внутрішньої міграції в Новгород-Сіверській громаді з різних кутів зору: як живуть тут ВПО, яким проблемам дають раду, а які залишаються нездоланими, як міська влада взаємодіє з переселенцями, чи є розроблені в громаді соціальні програми на підтримку ВПО, чи можуть нові члени громади реалізувати себе в громадському житті, чи не відчують дискримінацію з боку постійних жителів через свій статус.

Видання «Сіверський край» позиціонує себе як незалежне медіа обласної сфери розповсюдження. До 2017 року співвласниками газети були Новгород-Сіверська районна рада та районна адміністрація, з 2019 року – Товариство з обмеженою відповідальністю «Редакція газети «Сіверський край». Газету

верстають у редакції «Сіверського краю», друкують у Чернігові на поліграфічному комплексі «Десна». Доставляють у Новгород-Сіверський, а також у селище та села, що входять до громади, транспортом Укрпошти. Часто газета є єдиним джерелом інформації для людей, оскільки в прикордонних селах часто немає зв'язку.

Одним із лідерів інформаційних жанрів, що допомагають висвітлити суспільну проблему, є інтерв'ю – бесіда, вибудована за певним планом через безпосередній контакт інтерв'юера з респондентом з обов'язковою фіксацією відповідей. У своєму розумінні цього медійного жанру я спиралася на дослідження М. Василенка [5], В. Здоровеги [6], М. Халера [7], О. Чекмишева [8, 9], О. Калити [10], С. Шебеліста [11], І. Горбової [12], О. Грачківської [13], Ю. Казімової [14] та ін.

Інтерв'ю як жанр виокремився порівняно пізно. Історики української журналістики фіксують його в пресі після Другої світової війни, зокрема у роки хрущовської відлиги. Значно зросла зацікавленість цим жанром у період перебудови, коли на перший план вийшла реальна людина з її переживаннями й роздумами, а не узагальнений образ будівника комунізму. У новітній період розвитку журналістики (починаючи з 1991 року) із запозиченням західних технік і методів написання матеріалів жанр інтерв'ю став одним із найпопулярніших.

Спілкуючись із респондентом, журналіст шукає відповіді на основні журналістські запитання: хто? де? коли? З метою повідомити аудиторії ексклюзивну інформацію з перших вуст (від компетентної особи), зокрема повідомити не лише про подію, а й подати оцінку цієї події, тобто, як бачить її респондент.

Інтерв'ю як інформаційний жанр має свої переваги й недоліки. Безперечними перевагами жанру інтерв'ю є особистий підхід, що дозволяє отримати інформацію від респондента безпосередньо – це так звана персоналізована журналістика. Крім того, цей жанр дозволяє отримати ексклюзивну інформацію, якої немає в інших джерелах. До позитивів інтерв'ю відносимо і можливість обговорити тему з різних боків, завдяки уточнювальним

запитанням, а також динамічність жанру, що впливає із особистих характеристик респондента, його харизми. Однак інтерв'ю як жанр не позбавлене і певних недоліків, зокрема суб'єктивності, коли загальна оцінка суспільної проблеми залежить від погляду на неї респондента. Власне, щоб уникнути такої суб'єктивності на проблеми ВПО в Новгород-Сіверській громаді, спільно з редакцією задумали цикл інтерв'ю, три з яких представлені в цій роботі.

У першому інтерв'ю героїнею є Тетяна, жінка 43 років, переселенка з села Грем'яч, що розташоване за 2 км від російсько-українського кордону. До переїзду готувались заздалегідь. За допомогою громадської організації «Деснянська ліга натуралістів» жінка змогла відшукати собі будинок. Навесні 2023 року перевезла родину в місто. Зараз вона сама волонтерить, є членкинею Ради громадської організації «ДесЛіНа» та Ради Новгород-Сіверської районної військової адміністрації Чернігівської області.

Друге інтерв'ю – з представницею органу місцевого самоврядування, начальницею Управління соціального захисту населення, сім'ї та праці Новгород-Сіверської міської територіальної громади.

Третє інтерв'ю – з представницею громадської організації «Рада громадської організації «ДесЛіНа», яка допомагає ВПО адаптуватися в нових громадах. Ці журналістські матеріали підготовлені для широкої аудиторії, а найперше для читачів газети «Сіверський край». Аудиторія видання представлена переважно жителями Новгород-Сіверської територіальної громади, але є передплатники і в інших громадах Новгород-Сіверського району. Це міські й сільські жителі. Газету передплачують здебільшого люди старшого віку. Більше жінок, ніж чоловіків. Люди різних професій та родів занять. Є серед передплатників і внутрішньо переміщені особи.

«43 роки прожила в селі і змушена була втікати...» : інтерв'ю з вимушеною переселенкою

Тетяна одружена та має двох дітей. Разом з родиною проживала в Грем'ячі. Цей населений пункт розташований всього за 2 км від російсько-українського кордону. Війна відібрала у родини безпеку, спокій та їхній дім.

Чому ви переїхали?

Наше село стало одним із перших, жителі якого почули гул та вибухи військової техніки та снарядів. Коли живеш у реальності війни та за безпосереднього сусідства з ворогом, то звикаєш до того, що відбувається навколо. Ідею з евакуацією відтерміновували до останнього.

Коли почалися жакливі щоденні обстріли довелося переїхати вглиб громади, щоб убезпечити родину.

А ще не так давно жили спокійним розміреним сільським життям. Як я любила і люблю своє рідне село, де народилася, виросла, де вийшла заміж. Як ми ходили далеченько в ліс по ягоди і гриби... Ходили з дітьми і подругами ... Так, ми важко працювали, але знаходили час і для відпочинку .

Що змусило вас саме зараз покинути дім?

Вікна дрижали так, що кожного разу мало вилетіти скло. Я розуміла, що може «прилетіти». Тоді я сиділа на кухні, збирала речі, думала, що ще потрібно взяти, але воно не йшло... Добре, що більшість речей я склала ще раніше.

Потім чоловік допоміг скласти речі. Поставили сумки біля входу і чекали. Я спілкувалась із знайомими. Хтось казав, що буде сидіти десь у схованках, хтось збирався виїжджати. 2 травня прилетіло на ферму. Там просто дивом вижили люди, які в той день працювали – доярки, трактористи. Техніка була пошкоджена. Окрім того, вже 4 місяці обстрілювали с. Гай. Там були вщент розгромлені будинки. Ми розуміли, що це уже точно не ОК.

Чому саме в Новгород-Сіверський?

Ще раніше до міста виїхав односець із родиною. Саме вони в ту хвилину простягли таку необхідну руку допомоги.

Вони багато разів телефонували, наполягали, що треба виїжджати:

«Ти своїм тілом не зможеш закрити будинок. Від того, що ви там залишитеся, нічого не зміниться». Як на мене, то люди які наполегливо залишаються, не мають права наражати волонтерів на небезпеку потім. Багато волонтерів загинули через те, що вони вивозили людей під обстрілами.

Через об'яву знайшли житло – невеликий приватний будинок здавався. Домогосподарство невелике, але і ціна нормальна, і будинок добротний, і є присадибна ділянка. Навіть розташований близько до центру міста.

З собою забрали лише речі і дрібні меблі. І, звісно, не покинули собаку Басю. Птицю довелося зарізати.

Хто вам допоміг з виїздом, до кого зверталися?

З безпосереднім виїздом допомогло волонтерське об'єднання «Хатинка добра». Вони постійно працюють із мешканцями ряду сіл громади, розташованих найближче до кордону. Всіляко переконують громадян виїздити у безпечні місця та активно допомагають їм у цьому. У них повна і чітка взаємодія з місцевою владою, тож спільно вирішують всі організаційні питання щодо евакуації.

Волонтери «Хатинки добра» готові надати свою підтримку всім, хто зважується на такий крок.

Хлопці вантажили речі. Я стояла мовчки з мокрими від сліз очима, дивилась на хату, наче з нею прощалась назавжди.

Тетяна змахує і зараз сльозу:

А так і сталося, що назавжди – взимку після чергового обстрілу залишилося лише дві стіни і грудка каміння.

Розкажіть, як ви почали життя на новому місці?

Мало просто переїхати, необхідно почати жити там, де ти відтепер перебуваєш. На адаптацію потрібен час, її ускладнює горювання за тим, що людина втратила, – воно також має свої часові рамки.

А ми завели господарство, потроху відволікаємось від думок про дім. Треба жити для дітей. Дуже важко переживати евакуацію, але я чудово розумію, що наше з чоловіком головне завдання зараз – поставити дітей на ноги. Так, нам довелося їхати, але це єдиний варіант і він правильний, бо зараз ми всі разом тут, живі.

Що допомогло вам адаптуватися?

Щоб прижитися на новому місці, людина має спробувати відтворити хоча б частку того свого попереднього життя.

Підтримуємо постійний зв'язок із рідними і друзями. Поступово шукали спосіб бути включеними в життя громади. В цьому нам допомагала громадська організація Деснянська Ліга Натуралістів Новгород-Сіверської громади. Вони пропонували нам переглянути «банк житла». Надали гуманітарну допомогу: засоби гігієни, одяг, харчовий набір. Пропонували звертатися за першої потреби до них. Допомогли влаштувати дітей у школу, садочок.

Коли тільки переїхали, в мене почалося безсоння, тому я думала, що можна подивитися, аби мозок трішки відпочив. Ми відкрили для себе нову місцевість по суті. Гарно, охайно.

Щодо оточення, то тут всі дуже привітні та щирі, намагаються допомогти.

Як вас сприймають містяни, місцеві органи влади?

Насправді це складно покидати дім. Але ми обрали безпеку.

Складно облаштовуватися і звикати до нового. Але не так складно, якщо оточуючі ставляться з розумінням. Швидко подружилася з сусідами новими. Без ворожості спілкуюся з мешканцями громади: жодного разу не почула «понаїхали тут».

З розумінням поставилися і не тільки прості містяни. Доволі швидко допомогли місцеві органи з встановленням статусу ВПО, соціальної допомоги. Чоловік швидко знайшов роботу на місцевому заводі, молодшу донечку влаштували до садочку. Я перший час перебувала на обліку в центрі зайнятості, де доволі швидко підібрали мені роботу.

Згуртованість, єдність, гадаю, є однією з важливих характеристик суспільства.

А за умов війни ставлення до переселенців, зокрема до ВПО в громаді, є толерантним.

Інтерв'ю з посадовицею місцевого самоврядування

Новгород-Сіверська міська територіальна громада розташована на півночі Чернігівщини. І саме ця громада одна з перших відчула на собі наслідки «захисту та порятунку людей від кийвського режиму» росії, яка вторглася.

Мені відомо, що майже 7 млн українців стали внутрішніми переселенцями, а яка кількість зареєстрованих ВПО в нашій громаді?

Початок повномасштабного вторгнення й активних бойових дій після 24 лютого 2022 року, запровадження воєнного стану в Україні спричинили масове переміщення – громадяни лишають свої домівки в пошуках безпеки та захисту. Фактично, внутрішньо переміщені особи, це особи, які підпадають під визначення вимушені переселенці, але які, покинувши місце свого постійного проживання, залишаються в країні своєї громадянської належності та можуть користуватися її захистом.

Наразі кількість офіційно зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб в громаді: у 2022 році – 2394 особи, у 2023 році на облік стало 1347 осіб, у 2024 році 215 осіб. На цей час на обліку перебуває близько 2600 осіб.

З яких місць переселилися люди?

Деякі села Новгород-Сіверської громади розташовані поблизу російського кордону. Після виведення своїх військ з території Чернігівської області росіяни не припиняли обстріли прикордоння.

Нині в Новгород-Сіверській громаді проживають вимушені переселенці, які залишили домівки внаслідок збройної агресії РФ.

У більшості випадків це переселенці з прикордонних сіл Новгород-Сіверської громади. Люди переїхали з Грем'яча, Будо-Вороб'ївки, з Гаю, Красного Хутору,

Михальчиної Слободи, Мурав'ївки... Але переселенці з Чернігова, Одеси, з Семенівської громади теж є.

Діти, зареєстровані як внутрішньо переміщені особи, – одна із категорій ВПО, які потребують особливої уваги та підтримки від держави та громади. Чи законодавством України для них передбачені соціальні пільги та гарантії?

У дітей не повинно бути нещасливого дитинства, і за це відповідаємо ми, дорослі. Адже саме в дітях ми хочемо бачити здійснення своїх мрій і сподівань. Прагнемо, щоб вони росли здоровими та радісними. Тому турбота про дітей завжди є у пріоритеті нашої держави.

Які саме програми передбачені?

Рішенням 14 сесії VIII скликання Новгород-Сіверської міської ради Чернігівської області від 03 грудня 2021 року №480 було затверджено Комплексну програму розвитку освіти Новгород-Сіверської міської територіальної громади на 2022–2025 роки, метою якої, зокрема, є сприяння збереженню здоров'я учнів та вихованців закладів освіти громади, забезпечення дітей раціональним, якісним та безпечним харчуванням, соціальний захист дітей пільгових категорій. Рішенням тридцять п'ятої сесії VIII скликання Новгород-Сіверської міської ради від 21 грудня 2023 року №1043 внесено зміни до Комплексної програми розвитку освіти Новгород-Сіверської міської територіальної громади на 2022–2025 роки.

У якому режимі працюють школи?

Новгород-Сіверська громада розташована в 40-кілометровій зоні від кордону, тому школи громади працюють онлайн. Іде постійний рух чисельності прибулих учнів.

А щодо садочків? Як вони працюють?

Садочки приймають дітей переселенців. З липня 2023 року садочок відвідували від 16 до 27 дітей, а з січня 2024 року від 28 до 35 малят. 11 діток відвідують міську дитячу бібліотеку громади, серед них переселенці з Грем'яча, Костобоброва, Чернігова та Одеси.

Які безпосередньо права мають діти зі статусом ВПО?

Насамперед право на безкоштовне харчування. За рахунок держави передбачено забезпечення дитячим харчуванням дітей грудного віку та дітей раннього віку. Діти (ВПО), які навчаються у дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних навчальних закладах, незалежно від підпорядкування, типів і форми власності, теж мають право на безкоштовне харчування. Крім того, до дошкільних навчальних закладів дітей приймають без черги, безкоштовно оздоровлюємо й організовуємо відпочинок, надаємо цільову допомогу під час навчання.

З яких джерел люди можуть дізнатися про евакуацію та переселення?

Найперше у кожному селі, селищі є староста. Він підтримує зв'язок із місцевими органами. Та не забуваємо, що є такий вид зв'язку як «сарафанне радіо». Люди отримують інформацію переважно один від одного (сусіди, родичі, знайомі), через мобільний зв'язок, через соціальні мережі, через новинні сайти.

Як відбувається евакуація – добровільно чи примусово – з прикордонних громад?

Сьогодні евакуація тільки за бажанням мешканців.

Покинути рідну домівку та нажити майно мешканцям прикордонних населених пунктів болісно й важко. Однак постійні ворожі обстріли та регулярні вибухи боєприпасів, скинутих російськими безпілотниками, не залишають інших варіантів. Люди терплять до останнього. Місцева влада у тісній взаємодії з поліцейськими та волонтерами організують перевезення речей та супроводжують на безпечну територію мешканців, які просять допомоги та погоджуються на виїзд. Мешканців ряду сіл, розташованих найближче до кордону, а це 2–5-кілометрова зона, всіляко переконують виїздити у безпечні місця. При повній взаємодії місцевої влади з громадськими організаціями «Деснянська Ліга Натуралістів» та «Хатинка добра» вдається вирішити всі організаційні питання щодо евакуації та житла у безпечнішому місці. Продовжується системна робота як щодо роз'яснення місцевим мешканцям необхідності евакуюватися у безпечні місця, так і з надання всієї необхідної допомоги у цьому процесі.

Чи розроблені місцеві соціальні програми для підтримки переселенців?

Рішенням чотирнадцятої сесії VIII скликання Новгород-Сіверської міської ради Чернігівської області від 03 грудня 2021 року №455 було затверджено Комплексну програму соціального захисту населення Новгород-Сіверської міської територіальної громади на 2022–2025 роки. У пункті 15 йдеться про соціальний захист та підтримку внутрішньо-переміщених осіб Новгород-Сіверської міської територіальної громади на 2022–2025 роки. Тобто заходами безпосередньо є: Ведення обліку та видача довідок про взяття на облік. Призначення щомісячної адресної допомоги ВПО для покриття витрат на

проживання, у тому числі на оплату житлово-комунальних послуг. Забезпечення осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю, які є ВПО, технічними засобами реабілітації. Організація та здійснення соціального обслуговування осіб із числа ВПО. Створення сприятливих умов для навчання дітей ВПО у закладах освіти. Організація оздоровлення та відпочинку дітей із сімей ВПО. Забезпечення дітей з числа ВПО повноцінним збалансованим харчуванням. Залучення дітей ВПО до участі у культурно-просвітницьких заходах і програмах.

Чи передбачені міським бюджетом кошти на допомогу переселенцям?

Ні, не передбачено. Тільки за державний кошт.

«Не самі»: як волонтери допомагають переселенцям

Моя співрозмовниця Ганна Михайлівна - педагог зі стажем, 18 років в освіті, одна з перших волонтерок громадської організації «Деснянська ліга натуралістів». Зустрілись ми з нею в Центрі професійного розвитку педагогічних працівників. Вона саме готувалась зі своїми співробітницями до проведення інтерактивного заходу з вчителями громади: креслили якісь схеми, друкували документи, клеїли таблиці, малювали графіки, домовлялись про зустріч запрошених осіб.

Ганно Михайлівно, а хто ви за спеціальністю?

Моя спеціальність – учитель англійської мови, за посадовим обов'язком опікуюсь суспільно-гуманітарними предметами.

Ми працюємо консультативно, формуємо індивідуальну освітню траєкторію педагогічних працівників, особисті проблеми в якомусь напрямку.

Як давно ви працюєте в центрі педагогічного розвитку?

У цьому закладі я працюю вже 13 років.

Розкажіть про себе і свою родину.

Родом я із сусідньої області. Там пройшли мої дитячі, юнацькі та студентські роки. Закінчила університет, вийшла заміж. Так склалося, що з маленькими дітьми переїхали до Новгород-Сіверського. Тут і проживаємо. Дітки підростали, пішли хто до школи, хто в садочок. У цьому році маю двох випускників з 11 класу і з 9 класів.

Коли ви почали займатися громадською роботою?

З 2014 року займаюсь громадською активністю. З 2015 по 2019 роки очолювала первинну профспілкову організацію відділу освіти.

Яку роль відіграє «Деснянська Ліга Натуралістів» під час повномасштабного вторгнення?

Наша організація – це організація, яка від повномасштабного вторгнення почала опікуватись мешканцями Новгород-Сіверської громади, що потребують особливої уваги.

Кого ми можемо віднести до вразливих категорій?

Мешканцями Новгород-Сіверської громади, які потребують особливої уваги, є немовлята, діти до 3-х років, діти з інвалідністю, діти-сироти, діти, що перебувають під опікою та піклуванням, багатодітні сім'ї, матері-одиначки, особи, що опинились у складних життєвих обставинах, малозабезпечені, внутрішньо переміщені особи, особи з інвалідністю, пенсіонери

А як ви допомагаєте цим жителям?

Аби реалізувати свої прагнення допомогти нужденним, небайдужі організували волонтерське об'єднання «Хатина Добра», що функціонує при ГО «ДесЛіНа». Благодійну допомогу, що надходить, роздаємо адресно найвразливішим категоріям населення міста і сіл громади.

Варто зазначити, що від 24 лютого 2022 року Новгород-Сіверщина Чернігівської області була окупованою територією. Це найпівнічніший регіон України, на самому кордоні з росією. І зараз обстрілюють

прикордонні території. За цей період громада зіткнулась із низкою соціальних проблем. Можете назвати основні проблеми?

Зараз ситуація із забезпеченням покращилася, але чимало людей залишаються за межею бідності, буквально на межі виживання. Дуже багато мешканців втратили роботу та заробіток. Мінімальна пенсія в умовах значного підвищення цін не дає можливості зводити кінці з кінцями. Безробіття, мінімальний розмір соціальних виплат, здорожчання «споживчого кошика», основних непродовольчих товарів та послуг – сумні реалії сучасності нашої громади.

Як народилася ідея створити організацію та яка її місія?

Ідея створити Громадську організацію «Деснянська ліга натуралістів» виникла у 2017 році в колі Новгород-Сіверської педагогічної спільноти під час щорічної міжрегіональної літньої біологічної школи «Ліга юних натуралістів». Офіційна реєстрація громадської організації – 01 березня 2018 року.

Місія: активне життя як запорука особистісного розвитку для створення позитивних змін через розуміння власної вартості та спільної роботи.

Розкажіть в декількох словах про завдання.

Серед основних завдань: популяризація Деснянського біосферного резервату як регіонального наукового центру ефективного розвитку наукових досліджень, моніторингу, освіти і навчання в еколого-натуралістичній, природоохоронній, історичній, туристичній сферах; збереження, відтворення та раціональне використання природного багатства України, розвиток наукових досліджень, покликаніх поліпшити взаємодію людини з її природним оточенням, сприяння раціональному управлінню природними ресурсами і забезпеченню їх збереження, формування кваліфікованих кадрів у цій галузі та розповсюдження отриманих знань; популяризація безперервного професійного розвитку вчителів, еколого-натуралістичної культури учасників освітнього процесу, намічення

шляхів реалізації права вчителя на вибір видів, форм та методів власного професійного зростання; організація та проведення науково-дослідницької та методичної діяльності, пізнавальних екскурсій, масових заходів, спрямованих на безперервний професійний розвиток, підвищення еколого-натуралістичної культури тощо; участь в удосконаленні існуючих форм взаємодії та діалогу громадських організацій з органами державної влади та органами місцевого самоуправління на регіональному та загальнодержавному рівні; формуванні демократичного, правового, громадянського суспільства; соціально значущих заходах; участь у громадському обговоренні, громадських консультаціях; виконання робіт з охорони та відтворення природних ресурсів, збереження та поліпшення стану навколишнього природного середовища.

А які основні напрямки роботи?

Основними напрямками роботи є освіта, просвіта, розвиток, природоохоронна діяльність, у тому числі засобами інформальної освіти. В останні роки основна діяльність спрямована на розвиток життєвих компетенцій, екологічного мислення та екологічної свідомості мешканців громади засобами інформальної освіти, психологічну підтримку мешканців громади, внутрішньо переміщених осіб та членів родин учасників бойових дій, популяризацію національної ідентичності та історико-культурної спадщини Сіверщини, налагодження конструктивного діалогу між різними соціальними групами.

У вашому плані я бачу багато проєктів, розкажіть про реалізацію одного з них.

У 2016 році на Новгород-Сіверщині був реалізований проєкт соціальної дії «Дорогою світла, дорогою добра», підтриманий Британською Радою. Проєкт спрямований на реалізацію творчого потенціалу дітей, що опинились у складних

життєвих обставинах – вихованців театрального гуртка «Сузір'я мрій». Позапроектна діяльність має продовження і до теперішнього часу.

Початок повномасштабного вторгнення і активних бойових дій після 24 лютого 2022 року, запровадження воєнного стану в Україні спричинили масове переміщення – громадяни лишають свої домівки в пошуках безпеки та захисту. Чи ваша організація веде проекти для цієї категорії жителів?

Від вересня 2022 року по червень 2023 року за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» впровадили проєкт «Нова громада – друга домівка», спрямований на залучення внутрішньо переміщених осіб та членів їхніх родин, інших ініціативних груп населення Новгород-Сіверської та Коропської ТГ (зокрема дітей та молоді) до життя громад, активізація ВПО до прийняття рішень та створення позитивних змін через розуміння власної вартості та спільної роботи; формування навичок, які допоможуть змінити внутрішнє та зовнішнє середовище, підвищити результати згуртованої роботи мешканців громад та посилити їх спроможність.

Чи отримуєте ви фінансову підтримку від інших країн?

У 2023 році за фінансової підтримки Британської Ради втілили проєкт «Пізнаємо. Відпочиваємо. Об'єднуємося», спрямований на створення умов для змістовного та якісного дозвілля, психоемоційної підтримки та розвитку життєвих компетентностей, екологічної свідомості мешканців, гостей Новгород-Сіверської громади та внутрішньо переміщених осіб через розробку та апробацію членами молодіжних ініціативних груп та формувань трьох безпечних туристичних маршрутів.

З ким співпрацює «Деснянська ліга натуралістів»?

ГО «Деснянська ліга натуралістів» на підставі меморандумів співпрацює з Новгород-Сіверською районною військовою адміністрацією, ГО «СОСНИЦЯ ЩИТ», ГО «КОРОПЩИНА – СПІЛЬНИЙ ДІМ», Менським місцевим центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги, КУ «Новгород-Сіверський центр професійного розвитку педагогічних працівників», ДП «Новгород-Сіверське лісове господарство», ДП «Новгород-Сіверська лісова науково-дослідна станція», Новгород-Сіверською філією Чернігівського обласного центру зайнятості та Коаліцією «Жіночий рух Чернігівщини». Члени ініціативної групи проєкту “Нова громада - друга домівка” входять до Ради ВПО при Новгород-Сіверській міській раді Чернігівської області та Новгород-Сіверської районної військової адміністрації Чернігівської області

Як ви поширюєте інформацію?

Даємо оголошення, ще існує «сарафанне радіо». Зараз кожної суботи з 10:00 до 13:00 всі охочі можуть відвідати «Хатинку Добра» і вирішити свої проблеми. Ми також проводимо зустрічі з психологом.

Які плани на майбутнє?

Розраховуємо на нове приміщення, за допомогою небайдужих містян зробимо справжній центр, в якому буде краще вирішувати проблеми людей.

Волонтерська робота відіграє важливу роль у суспільстві і має багато позитивних наслідків: сприяє згуртованості людей, розвиває соціальну відповідальність, співпрацю та солідарність серед громадян.

ВИСНОВКИ

Вимушена внутрішня міграція – багатогранна і гостра проблема для сучасної України, розв'язання якої визначає не тільки поточну ситуацію в державі, а й впливатиме на повоєнну відбудову країни. З огляду на це висвітлення теми внутрішньо переміщених осіб у державі має постійно бути на інформаційному порядку денному і всеукраїнських, і регіональних медіа.

Представлений творчий проєкт, що являє собою цикл інформаційних інтерв'ю, складається з 3 матеріалів, які відповідають визначеним цілям. Поставлену мету досягнуто, але варто зауважити, що в деяких аспектах повністю проблему розкрити не вдалося через суб'єктивні причини, пов'язані з респондентами, наприклад, представниця місцевого самоврядування дала відповідь не на всі поставлені запитання.

Отже для висвітлення теми внутрішньої воєнної міграції можна успішно використовувати такий журналістський жанр, як інтерв'ю. Його перевагами є те, що оповідь іде від першої особи, журналіст має можливість отримати ексклюзивну інформацію, якої немає в інших джерелах, а читачі відчуті тісніший контакт з респондентом, глибше зрозуміти проблему.

Водночас слід пам'ятати про такі недоліки жанру, як суб'єктивність респондента, залежність від його обізнаності з проблемою, досвіду, бажання говорити. Виконуючи творчий проєкт, я намагалася уникнути однобокого представлення проблем ВПО шляхом інтерв'ювання людей, що перебувають по різні боки тієї самої проблеми, а отже, за задумом, респонденти мали б доповнювати одне одного, що в кінцевому результаті забезпечило б цілісне бачення.

Не можна оминати увагою і питання етичності під час проведення інтерв'ю. Журналіст має гарантувати дотримання прав людини, особливо в ситуації, коли спілкується із респондентом, що належить до вразливої суспільної групи, адже часто люди готові розповісти свою історію тільки анонімно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стратегія демографічного розвитку України на період до 2040 року: проєкт [Електронний ресурс] : Міністерство соціальної політики, 2024. – Режим доступу : <https://www.msp.gov.ua/projects/870/>. Дата останнього доступу: 15.06.2024.
2. Звіт про внутрішнє переміщення в Україні. Опитування загального населення [Електронний ресурс] : Представництво МОМ в Україні. Раунд 13. Червень 2023 р. – Режим доступу : <https://dtm.iom.int/reports/ukraine-zvit-pro-situaciyu-z-vnutrishnim-peremischennyam-zagalne-opituvannya-naselennya>. Дата останнього доступу: 15.06.2024.
3. Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Чернігівської області. [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 730-р від 12 червня 2020 року. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/730-2020-%D1%80#Text>. Дата останнього доступу: 15.06.2024.
4. Архівні підшивки газети «Сіверський край». 2022-2024рр.
5. Василенко М. Динаміка розвитку інформаційних та аналітичних жанрів в українській пресі: монографія. Київ: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2006. 238 с.
6. Здоровега В. Теорія і методика журналістської творчості: підручник. 2-ге видання, перероблене і доповнене. Львів: ПАІС, 2004. 268 с.
7. Халер, Міхаель. Пошук і збір інформації: навчальний посібник / За загал. ред. В. Ф. Іванова та А. Коль. Київ: Академія Української Преси, Центр Вільної Преси. 2006. 308 с.
8. Чекмишев О. В. Основи професійної комунікації. Теорія і практика новинної журналістики / О. В. Чекмишев. К.: ВПЦ «Київський університет», 2004. 129 с.

9. Чекмишев О. Основи журналістики: навч. посібник. Київ: Академія. 2021. 168 с.
10. Калита О. П. Жанрові особливості інтерв'ю на сторінках українських онлайн видань. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Журналістика. Т. 34 (73) № 1. Ч. 2. 2023. С. 308–312.
11. Шебеліст С. Трансформаційні процеси в системі журналістських жанрів / С. Шебеліст. *Вісник Львівського університету*. Серія: Журналістика. 2010. Вип. 9. Ч. 1. С. 274–280.
12. Горбова І. Жанрові модифікації інтерв'ю в сучасній журналістиці. *Вітражі: Збірник матеріалів викладацько-студентських наукових семінарів* / Упор. В. І. Башманівський, І. О. Горбова, Т. Є. Клименко, С. А. Чорна. Випуск 5. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. – 2014. С. 21–24.
13. Грачківська О. Жанрові особливості інтерв'ю в сучасному інформаційному просторі [Електронний ресурс] : електронне наукове фахове видання *Український інформаційний простір*. (1(7), 2021. С. 86–93. – Режим доступу : [https://doi.org/10.31866/2616-7948.1\(7\).2021.233879](https://doi.org/10.31866/2616-7948.1(7).2021.233879). Дата останнього доступу: 15.06.2024.
14. Казімова Ю. До поняття формату жанру інтерв'ю у журналістиці. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Журналістські науки. Вип. 2. № 896. 2018. С. 65–69.